

מראי מקומות- מנחות כ"א

- (א) **דתניא ר"י בנו של ריב"ב אומר, מה הפרט מפורש דבר שמקבל טומאה וכו'-** הק' השפת אמת, א"כ, לבונה נמי אינה מקבלת טומאה, ולחשוב נמי דלבונה אין צריך למלח. וכ' דה"י אפשר לומר משום דלבונה איקבע בהדי מנחה בכלי (ועי"ז באמת מקבל טומאה), אבל לבונה בפנ"ע או בזיכי לבונה, אה"נ דאין צריך מלח. והק' מזה על מש"כ הכס"מ דהרמב"ם פסק כר"י בנו של ריב"ב, דא"כ הו"ל להרמב"ם לפסוק דגם קטורת אין צריך מלח, ופסק דצריך, וגם פסק דלבונה צריך מלח, ודוחק לומר דמירי בלבונה שעם המנחה. וע' בעולת שלמה דכ' דכיון דרגילין לבונה וקטרת להצטרף עם מאכלין, א"כ שוב אין למעטס מדין דאינם מקבלים טומאה, כיון דרגילין להיות מקבלין טומאת מאכלין.
- (ב) **יצאו דם ויין שאין עולים לאשים- ע' בצאן קדשים** שהק' דהא שמואל אמר דמתנדב יין מלופו ע"ג האשים, וא"כ יצא דאף יין עולה לאשים. ותי' דאפשר לומר דשמואל איירי ביין הבא בפנ"ע, והכא איירי ביין הבא עם הזבח. וע"ע בברכת הזבח דכ' דלשמואל אה"נ, יהי גם נסכים צריכים מלח.
- (ג) **דם שבישלו אינו עובר עליו- פרש"י,** דהא לא חייבה תורה אלא על הדם שראוי לכפרה, ודם קדשים משבישלו לא חזי למילת' ונפק מתורת דם. והק' הטהרת הקודש, הא קיי"ל דגם דם חי' ובהמה טמאה אסור, וא"כ ע"כ לאו בהכי תליא מילתא. וכ' ליישב דברי רש"י ע"פ מש"כ הרמב"ן על התורה, דמה דאסר התורה דם, היינו משום דראוי להקרבה, ואף דאסר התורה דם של מי שאין בו הקרבה, היינו להרחיקנו מכל דם שלא נשגה בו. ומה שהתיר התורה חלב, אף דבא מדם, היינו משום דניכר. וא"כ, י"ל דגם כאן, כיון שבישלו, הרי ניכר הוא, וא"כ בזה לא אסר התורה. אולם ע"ש מש"כ לפקפק בהא דכ' רש"י דדם שבישלו פסול לזריקה בכלל, וע"ש מש"כ לפרש הגמ' באו"א.
- (ד) **כאן שהקפה באור כאן שהקפה בחמה- כ'** החזון איש (כ"ג, ח') דאם בישלו לדם אין חילוק בין בשלו באור לבשלו בחמה, והרי גם דם שמלחו אינו עובר עליו, שהרי נפסדה צורת הדם, וכש"כ בישלו בחמה. ומה דאי' בהקפה באור דפטור, היינו דלא הי' בישול, אלא שנקרש בלא חום יד סולדת, ולא הורתח הדם, ומה דאמר בחמה היינו שנתייבש ע"י החמה ולא נתבשל, אבל אם נתבשל עד שנתייבש, אז אף בחמה פטור.
- (ה) **הואיל ואידחי אידחי- הק' בחי' הגרי"ז,** מה שיין לומר הואיל ואידחי אידחי לענין איסור דם, הרי דין דיחוי הוי הלכה בדיני קדשים, ולא בהל' איסור והיתר. וביאר דבאמת תי' הגמ' דבקפה בחמה חייב משום דהדר, היינו לענין שעת הקפה, דכיון דאינו ראוי לכפרה, ממילא אינו נתחייב עליו. וע"ז הק' הגמ' דהא כיון דלאחר זמן יהי ראוי לכפרה, א"כ שפיר נחשב דם זה דראוי הוא לכפרה, וממילא חייב עליו. וע"ז הק' הגמ' דכיון דאמר' דהואיל ונדחה ידחה, א"כ אין ראוי דם זה לחזור להיות ראוי לזריקה. וא"כ, כיון דעכשיו בשעת הקפה, אין הדם ראוי לזריקה בחפצא, כיון דנקרש, וגם לא יהי ראוי אם שוב הדר להיות דם, א"כ עכשיו אינו חייב עליו. אבל לאחר דהדר להיות דם, אף דבפועל אינו ראוי לזריקה, זהו רק משום הדין דחי', אבל החפצא דדם שפיר שיין לקדושת דם, ולכן בזה יהי חייב.
- (ו) **דלמא כאן בדם החיצוניות כן בחטאות הפנימיות- הק' בחי' הגרי"ז,** מאי נפק"מ לענין איסור דם אם קדוש לחטאות הפנימיות, וכי ישתנה דינו משום דיש בו קדושת פנימית, הלא דין איסור אינו משום קדשים, רק דצריך להיות ראוי לזריקת קדשים, ושפיר הוי ראוי, ומה לי דבפועל הוא נתקדש בחטאות הפנימיות. וחידש די"ל דאה"נ, דדין איסור דם הוא כמו חולין, ובאמת לא פקע מיני' הך איסור דדם חולין, אלא דהך סוגיא אזיל אליבא דמ"ד על דם קדשים לוקה שתיים, גם משום דם קדשים, ובזה הלאו יש חילוק בדם

אולם ע' בבית יוסף (יו"ד קצ"ח, י"ד(ב)) שהביא מהמדרש בשבועות דהטעם הוא משום דהדרך הוא להקפיד על יבש, ואין הדרך להקפיד על הלח, והביא הטעם דכ' תוס', וכ' דטעות הוא, ע"ש טעמו.

(ז) **תמלח למאי אתא - כ' בחי' הרשב"א** דתמלח גופי' לא בעי למאי איצטריך, שהרי צריך לכתוב תמלח, שהרי אין שום משמעות אם לא כתבו, אלא ר"ל תמלח אחר במלח למאי אתא, דהיינו דלא הי' צריך לכתוב "במלח תמלח", כי אם תמלח לחודא.

(א) **תקריב ואפי' בשבת - הק' בחי' הרשב"א**, למה צריך קרא לזה, איזה מלאכה יש כאן דצריך לדחות השבת, והלא מולח אינו אלא משום מעבד, ואין עיבוד באוכלין. ותי' דכיון דקרבן תמיד ומוסף של שבת הי' כליל ואינו נאכל, א"כ לאו כעיבוד באוכלין הוא. א"נ, מתקן קרבן הוא כמעבד דמי, ולכן צריך קרא. ועוד הק' שם, מ"ש מכל עניני הקרבן שדוחים שבת. ותי' דסד"א דלאו עיקר מצוה היא אלא מכשיריה, ולכן אולי לא תדחה, קמ"ל דאפ"ה דוחה שבת.

(ב) **מכל מקום - פרש"י**, ואפי' מחוץ לארץ. והק' **הקרבן אורה**, מהכ"ת שיהי' צריך להיות המלח מא"י דוקא. ולכן פי' דכל הני דרשות אסמכתות בעלמא נינהו, דאף בלא קראי ידעין כל דינים אלו, דהא פשוט דאפי' בשבת ובטומאה, דצרכי עבודה הם (ולפי זה מיושב קושיות של החי' הרשב"א דלעיל).

(ג) **שע"ג הכבש ושבראשו של מזבח אין מועלין בו - פרש"י**, ששוב אינו ראוי. והק' בחי' הגרי"ז, למה שוב אינו ראוי, הרי הבשר עדיין בעי מליחה, וא"כ עדיין לא נעשית מצותו, שהרי עיקר המצוה הוא שיהי' הקרבן עולה למזבח עם המלח. ועוד הק', ל"ל קרא דמלח שעל האברין מועלין בו, הרי אף מקודם שנמלח מועלין בו, ובמה פקע הדין מעילה ממנו. ולכן פי' דבעצם מלח אינו בר מעילה כלל, ומה דאמרי' דמלח שע"ג הכבש או על המזבח לאו דוקא אחר שנמלח, אלא אפי' קודם שנמלח אין מועלין בו (ודלא כרש"י), ורק דהמלח שע"ג האבר ילפי' מקרא דמקרי

שקרב בין חיצוניות לפנימיות, דבפנימיות כיון דאינו ראוי לכפר אינו חייב עליו משום דם קדשים, אולם ע"ש דהניח בצ"ע. אולם ע' **בחזון איש** (כ"ג, ח', ד"ה יש לעי') דנקט דפטור אפי' מדם חולין, ולכן שואל שם, דם חולין שקרב, מהו, האם אמרי' דכיון דאיכא כותי' בקרבנות דחשיב דם חייבין עליו, או דלמא בעינן דם דכשר בכל הקרבנות, וכ' דמסתבר דרק דם פנימיות ממש פטור, אבל דם חולין שנקרב חייב, ע"ש.

(ז) **ולקח ונתן אמר רחמנא, והאי בר לקיחה ונתינה הוא, וכו' - הק' בחי' הגרי"ז**, לכאור' משמע מזה דיכול אף לזרוק דם שקרב בחטאות חיצוניות, וק', דא"כ, למה נקט דינו לענין דין אכילה, לימא חידושו לענין דין זריקה גופא. וע"ש שהביא מהגר"ח לחדש דלעולם לענין זריקה גופא גם בחטאות החיצוניות אין זורקין בדם שקרב, שהרי צריך להיות הזריקה ע"י טבילת אצבע, וזה לא שייך בדם שקרב. אבל אי"ז פסלות בעצם חפצא של הדם, רק מפני שאינו יכול לזרוק, אבל התורה לא פסלה את הדם, דהא כתיב ולקח ונתן, והרי בר לקיחה ונתינה הוא. אבל בחטאות בפנימיות דכתי' וטבל והזה, נאמר בהאי קרא שאם אינו יכול לטבול, פסול הדם לזרוק, וא"כ חל הפסול על עצם הדם, וממילא פטור, משום שאינו ראוי לכפרה.

(ח) **אמר ר' פפא, הלכך, דם חמור שקרב ואכלו חייב - ע' בגליון הש"ס** דהביא דלכאור' החידוש בזה הוא בכלל דחייבין על דם חמור, אבל כיון דחייב על דם חמור, מה שחייב בקרב אינו חידוש. אבל תמה על זה, דהא משנה מפורשת היא דחייב על בהמה טמאה, וא"כ מה חידש לנו ר' פפא, והניח בקו'. אולם ע' **בשטמ"ק** (ו') דג"כ הק' קו' זו, וכ' לפרש למה באמת חידוש הוא דדם חמור שקרב חייב עליו, דהיינו אף שהוא קרב, ואי"ז פשוט מהא דחייב על דם שקרב וגם חייב על דם בהמה טמאה.

(ט) **יבשין חוצצין לחין אינן חוצצין - כ' תוס' בחולין** (כו: ד"ה הכא) דטעם הדבר הוא משום דהמים עוברים דרך היין (או כל דבר לח) אל הגוף, וא"כ ממילא אי"ז חציצה.

ששקלי הכהנים בטלו ברוב, וע"ש שהק' דהרי מטבע דבר חשוב הוא ואינו בטל, ועוד קושיות. ולכן פי' דאין הכוונה לדין ביטול ברוב, אלא משום דכיון דרובא ישראלים נינהו, אינו חשוב מנחת כהנים, אפי' אם שוקלים שקליהם.

הקדש עולה, אבל בקידוש פה דמלח ליכא הקדש עולה, ואין מועלין בקדושת פה. וע"ע בשפת אמת שתמה על פרש"י, דלמה אם נופל המלח שוב אינו יכול לחזור וליתנו על האבר. ועוד, למה נקט כבש ומזבח, הרי העיקר הוא שהי' על האבר ונפל, והניח בצע"ג (והוא פי' דההיתר הוא משום תנאי ב"ד, דאם אינו על האבר לא הי' נתקדש, ועל דרך הגרי"ז).

(יד) מה עצים משל ציבור אף מלח משל ציבור- ע' במקדש דוד (ל"ה, א', ד"ה אמרי' בתו"כ) דנקט דדין זה אינו לעיכובא, ואם רוצה להביא מביתו רשאי, אלא דיכול ג"כ להביאו משל ציבור.

(טו) העיד בן בוכרי כל כהן ששוקל אינו חוטא- ע' בשער המלך (שקלים א', א') שנקט לדבר פשוט דגם לויים פטור לדעת בן בוכרי, והביא רא'י מהא דפי' טעמא דריב"ז מהא דזה יתנו, דהיינו הי"ב שבטים, ואם אי' דלויים חייבים, א"כ שפיר כתיב זה יתנו, שיש י"ב שבטים אפי' בלא חיוב כהנים. גם כ' דלפי הדרשה בהגמ' דלומדים מכל העובר על הפקודים כמשמעו, א"כ הא לויים לא היו נמנים מבין כ' עם כלל ישראל. וכ' דכן ס"ל לאיזה ראשונים, ותמה על הרמב"ן על התורה (פ' כי תשא) דכ' דלויים חייבים לדברי הכל.

(טז) אלא שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן, וכו'- הק' בחי' הגרי"ז, מה מועיל הא דאין שוקלין שקלים, הרי סכ"ס מנחת ציבור הוא, וזהו גם עבור הכהנים, וא"כ לכאור' מנחת כהן הוא, ולמה אינו נשרף. וצידד לתרץ דכיון דזה מנחת ציבור, א"כ אי"ז נחשב מנחת כהנים מצד המתכפרין, כיון שהוא בעד הציבור. אבל אם הי' ג"כ מממון כהנים, אז יהי' נחשב מנחת כהן, אף דהציבור נתכפרין, ולא לא שקלו שקלים, וע"ש מה שמפקפק בזה.

(יז) לעצמן- פרש"י בערכין (ד.), דטעותן הי' דאי"ז נחשב קרבן כהנים, דאזלי' בתר רובא, ורוב ישראלים נינהו. וע' בעולת שלמה שם שכ' דלכאור' משמע דכוונת רש"י משום